

Proiect realizat de ASOCIAȚIA DE TURISM, CONSULTANȚĂ
ȘI IMPLEMENTAREA PROIECTELOR EUROPENE,
cu sprijinul financiar al Consiliul Județean Maramureș

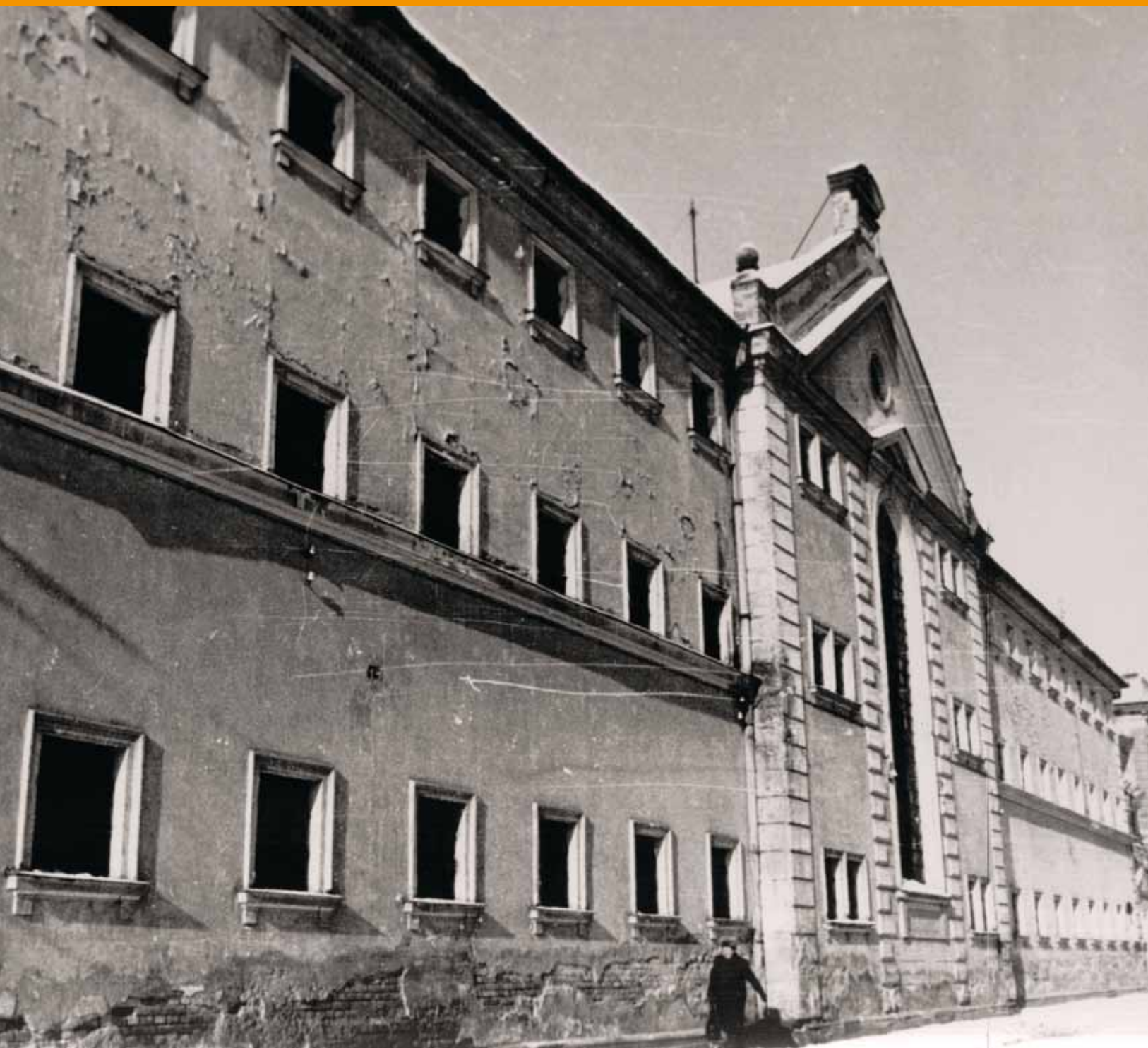

Eroii

NR. 46 - iulie 2018

se distribuie gratuit,
împreună cu **Gazeta**
DE MARAMUREȘ

REZISTENȚEI ANTICOMUNISTE

Cea mai cumplită noapte din istoria României: 15.000 de tineri arestați

Noaptea de 15 spre 16 mai a anului 1948 va rămâne în istoria României drept cea mai neagră noapte a abuzurilor. Circa 15.000 de tineri au fost arestați, după un plan minuțios și bine stabilit. Era doar începutul unui lung val de arestări, crime și abuzuri.

Comunismul s-a menținut prin teroare, violență și crimă. Nefiind compatibil cu libertatea, comunismul a instaurat asasinatul fizic și moral drept instrument al tacticilor sale de supraviețuire.

Guvernul „de largă concentrare democratică” impus la 6 martie 1945 a fost adus la putere de toți acești factori de forță și a trebuit, ulterior, să se arate demn de acest ajutor.

Potrivit unui raport din arhiva Oficiului de Studii Strategice american, încă la 7 martie 1945, deci a doua zi după instalarea guvernului Petru Groza, o comisie de activiști sovietici condusă de Evgheni Suhlov a prezentat unei delegații de patru activiști comuniști, condusă de Ana Pauker, un plan de comunizare a României pe următorii trei ani, plan atribuit fostului Secretar al Cominternului Gheorghe Dimitrov. Un plan similar, pentru alte două perioade de câte cinci ani, ar fi urmat să fie predat de sovietici în următoarele câteva săptămâni. Dintre cele zece puncte ale planului pe trei ani atrag atenția, în ce privește studiul nostru, două: suprimarea partidelor istorice prin arestarea, uciderea și răpirea membrilor lor și, respectiv, crearea unei organizații de poliție întemeiată pe o „miliție populară” de tipul NKVD. O privire retrospectivă arată că toate capitolele acestui instructaj au fost respectate cu rigurozitate. În primele luni de la instalare, pentru a îndeplini articolele 13 și 14 din Convenția de Armistițiu, guvernul Groza a făcut o serie de procese răsunătoare împotriva „criminalilor de război și a vinovaților de dezastrul țării”. Cronologic, la 14 mai 1945 au fost condamnați 46 criminali de război. Apoi, la 30 mai 1945 s-a dat sentința în lotul ziaristilor. Abia la 19 mai 1946 avea să se dea verdictul în Procesul Marii Trădări, după ce lotul Ion Antonescu fusese anchetat în URSS direct de organele

SMERȘ. În octombrie 1946 și ianuarie 1949 au urmat alte loturi de demnitari antonescieni, încheindu-se astfel procesele criminalilor de război. În paralel, însă, Brigada Mobilă la întrecere cu jandarmeria și poliția – între timp comunizate – a făcut arestări masive în rândul membrilor partidelor istorice, al militarilor, al funcționarilor epurați, acuzați ei înșiși tot de fascism. Despre primele două luni ale guvernării sale, primul ministru, Petru Groza, a mărturisit unui ziarist englez, Archie Gibson, că în decursul lor s-au făcut 90.000 arestări. Încă din mai 1946 fusese arestat generalul Aurel Aldea, fostul ministru de Interne în primul guvern Sănătescu, acuzat împreună cu alți 55 de „complici” (mulți dintre ei țărăniști) de organizarea cu un an în urmă a unei rețele de organizații subversive, „Mișcarea Națională de Rezistență”. Cu o zi înainte de alegeri, la 18 noiembrie 1946, s-a dat verdictul: Aldea a fost condamnat la muncă silnică pe viață și a murit trei ani mai târziu în închisoarea Aiud. În aceeași vară, 1946, avea loc o nouă avalanșă de arestări în rândul membrilor opoziției, adică ai partidelor din afara blocului pro-comunist (BPD). Scopul era ca național-țărăniștii, național-liberalii și social-democrații independenți să fie împiedicați să candideze și, evident, să participe la campania electorală.

Dacă arestările membrilor partidelor de opoziție erau o formă de tăiere a rădăcinilor, ceea ce a urmat în 1947-1948 era lovitura finală dată elitelor politice din România.

La 14 iulie 1947, pe micul aeroport Tămădău din Sud-Estul Bucureștilor au fost arestați câțiva membri marcanți ai partidului principal de opoziție (Național Țărănesc) care încercaseră să se refugieze în Occident. Partidul, care era cel mai temut și puternic opozant al regimului, a fost imediat scos în afara legii printr-un jurnal al Consiliului de Miniștri. Întreaga conducere a fost arestată, iar în octombrie-noiembrie a avut loc procesul „bandei național-țărăniște”, care „a crescut fascismul în România” (cum scria în „Scânteia” Silviu Brucan). Iuliu Maniu și Ion Mihalache au fost condamnați la temniță grea pe viață, pentru „înaltă trădare”, iar principalii loc colaboratori la pedepse maxime. Iuliu Maniu, Ion Mihalache și Victor Rădulescu-Pogoneanu și-au asumat martiriul până la capăt, având să moară în detenție. Acest proces a dat tonul arestării și condamnării celor rămași în conducerea interimară, clandestină, a partidului. Aceeași soartă au avut-o în anii următori liberalii și social-democrații.

Pe de altă parte, la 15 mai 1948 au fost arestați câteva mii de tineri, estimativ circa 15.000. Iar arestările au continuat luni la rând, zi de zi și noapte de noapte. Erau căutați pe de o parte cei scăpați pe 15 mai, iar pe de altă parte alte mii de români – gazde, sprijinitori, simpatizanți ai celor din rezistență, divulgați în urma inimaginabilelor torturi de la cei deja arestați.

O parte dintre aceștia aveau să iasă pe porțile închisorilor îmbătrâniți, cu viețile distruse, abia în anul 1964. O mare parte a rămas însă în gropile din preajma închisorilor și a lagărelor comuniste.

În baza Ordinului nr. 5 al lui Teohari Georgescu din 13 mai 1948, în noaptea de 14 spre 15 mai 1948, la aceeași oră, acțiunea se declanșează concomitent în toate orașele țării. Ordinului Direcției Generale a Siguranței Statului se explică modul de execuție: „Pe baza evidenței avute, se vor constitui tabele cu persoanele ce urmează a fi arestate, stabilind domiciliul persoanelor și al rudelor și al cunoscuților. Echipa formată din trei persoane. Șeful ei va fi de la Siguranță. Șeful echipei va primi plicul închis numai în momentul plecării la operație, neavând voie de a-l deschide înainte de plecare. Cu o oră înainte de plecare se vor convoca șefii echipei și se vor instrui cum să pătrundă în imobil, cum se face percheziția, cum se face când nu-l găsește, capcane, ținerea pe loc a celor din casă și interogarea pe loc spre a afla unde-i cel cunoscut. La ieșire se va lăsa după ridicare un post fix ce stă înăuntru, ce stă într-un loc să vadă mereu afară. Cei ce vin, să reție și ei până se termină operațiunile. Personalul convocat va sta în localul Siguranței. Până ce se termină operațiunea, la telefon nu vorbește nimeni. Personalul polițienesc la oraș, jandarmii la țară. Mașini, jeep-ul Prefecturii, comandant, Primărie. Măsuri după operație:

- Arestații din organizații imediat cercetați spre a stabili și aresta legăturile. Cei ce nu fac parte din organizații, dacă nu trebuie imediat cercetați, vor fi imediat transportați la penitenciarul județean și în arest propriu până la noi dispozițiuni.
- Paza exterioară se va întări cu jandarmi.
- Acțiunea informativă se va intensifica pentru a cunoaște starea de spirit a populației. Identificarea altor elemente.
- Măsuri de pază la instituții mai importante: Prefectură, Poștă, Telefoane.

Operațiunea începe în noaptea de 14 spre 15 mai 1948, la ora 2”.

La 15 iulie 1948 a fost emis ordinul 26500 Cabinet MAI, prin care, peste 12 zile, la 27 iulie, orele 2 noaptea, urmau să fie arestați foștii ofițeri de poliție, („cu excepția informatorilor valoroși”), asta pregătind ceea ce urma să se întâmple la 30 august, adică crearea Securității. Arestarea în masă a mii de polițiști a fost o operațiune fulger, precipitată de faptul că Tito se servise de fosta poliție regală sârbă în manevra de declarare a independenței față de Moscova, cu câteva săptămâni mai devreme.

Arestarea polițiștilor

În 22 ianuarie 1949, Poliția a fost transformat în Miliția Populară, ale cărei cadre erau formate din cvasi-analfabeți „scoși din producție”, care urmau la început o „școală profesională” timp de două luni. Treptat timpul de școlarizare a crescut la 6 luni, la 1 an, apoi la doi ani. Dacă ofițerii Poliției regale fuseseră absolvenți și chiar doctori în Drept, în Miliție – din 35000 salariați – doar 161(!) absolviseră o facultate. Din rest, 9600 absolviseră 4 clase sau mai puțin, 7.800 – șase-șapte clase etc. Încă înainte de transformarea Poliției în Miliție, personalul fusese supus la mai multe valuri de epurări. Direcția a Siguranței Statului emitea la 15 iulie 1948 ordinul nr. 26500 Cabinet privind „identificarea tuturor ofițerilor și agenților de poliție care au lucrat efectiv în munca de Siguranță până la data de 6 martie 1945, precum și a celorlalte grade administrative și tehnice” (... cu excepția celor care „în prezent sunt informatori de

valoare, care au dosare formate de informatori și care au dovedit că își îndeplinesc cu conștiinciozitate misiunea încredințată”). În noaptea de 26/27 iulie 1948, orele 2, peste o mie de salariați excluși din poliție și jandarmerie, de la inspectori generali, chestori și ofițeri la agenți și gardieni, au fost arestați și încarcerați la Pitești, apoi dispersați la Târgșor și Craiova, iar începând din septembrie 1950 la închisoarea special amenajată în cetatea medievală a Făgărașului. Foștii polițiști au rămas închiși fără judecată până în 1955, când au fost condamnați în bloc la 8 ani pe baza unui articol secret special inventat (193/1) din Codul Penal, cu caracter retroactiv, definind „activitatea contra clasei muncitoare și mișcării revoluționare”.

Sursa: „Martirii Poliției Române. Distrugerea poliției sub regimul comunist”, Florin Șinca

Un alt director în Poliția de Siguranță a fost CONSTANTIN CERNAT, care a fost arestat în 1948

Constantin Cernat s-a născut la 18 septembrie 1882 în Letea, județul Bacău. Deși părinții săi au fost plugari, l-au dat la școală, iar el a învățat bine și-a luat licența în drept la Universitatea din Iași și a ajuns avocat. S-a căsătorit cu Maria Cristescu și a avut trei copii. Înrolat pe frontul Primului Război Mondial, Cernat a participat la 36 de atacuri la baionetă, fiind rănit de 16 ori. Pentru merite deosebite a fost numit Prim Comisar Regal în vremea Regelui Ferdinand. În 1921 a participat la arestarea participanților la primul congres al Partidului Comunist Român. A fost o vreme directorul Administrației Penitenciarelor. În 1936, în vremea lui Carol al II-lea, a fost numit director general al Poliției de Siguranță. S-a specializat în mai multe țări și a primit mari distincții europene: în Franța – Legiunea de Onoare, în Polonia – Polonia Restituta, în Cehoslovacia – Leul Alb. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, se spune în dosarul său de la CNSAS că a avut „atitudine binevoitoare față de etnicii evrei din detașamentele de muncă”. După război s-a retras la

proprietatea familiei de lângă Focșani. În 1948, a fost ridicat de Siguranța Focșani pentru nepredarea averii și dus la Pitești. Era colonel în rezervă și, ca viticultor, deținea 8 hectare de vie. Soția sa a fost arestată și dusă la Târgșor, torturată cu bestialitate, acolo declanșându-i-se o leucemie, iar înainte de arestare fusese obligată să predea totul: casa, crama și instalațiile vinicole, grajdurile, animalele, terenurile. În 1953, după cinci ani de arest, Constantin Cernat a fost condamnat la temniță grea pe viață, sub învinuirea de „activitate intensă contra clasei muncitoare și mișcării revoluționare”. A cunoscut închisorile de la Pitești, Sibiu, Galați, Jilava, Făgăraș și Gherla. După 12 ani de încarcerare, în majoritate petrecuți la izolare și în zarcă, atunci când în România s-a declanșat un nou val de represiune, Constantin Cernat a fost ucis la Gherla cu bestiale lovituri de rangă, pe coridorul dintre celule, în auzul deținuților care au început să strige gardienilor: „Nu-l loviți, e bătrân!”. În urma loviturilor, a murit la 21 martie 1960, la vârsta de 78 de ani.

POLIȚIȘTI MARTIRIZAȚI ÎN TEMNIȚELE COMUNISTE

La 13 martie 1949, Securitatea l-a ucis pe comisarul de poliție **NICOLAE MACAVEI** care ajutase luptătorii anticomuniști din Munții Apuseni. Odată cu el, au omorât-o și pe fiica sa de 6 ani, după care le-au ars trupurile la Crematoriul din București.

GHEORGHE RÂNZESCU, care a condus mai multe unități de elită din Poliție, a ispășit 11 ani de pușcărie și 4 ani de domiciliu forțat în comuna Rubla, din județul Brăila. A murit în 1969, sărac, bolnav în urma bătăilor primite în temniță, fiind urmărit până în ultima clipă de Securitate.

Generalul **NICOLAE DIACONESCU**, director general al Poliției între anii 1941 – 1944, a fost închis în 1948 la Jilava, dus apoi la Făgăraș, Sibiu, Galați, Codlea și Gherla și eliberat în 1960. Când a ieșit din temniță, a aflat că soția divorțase de el, fiind practic părăsit de familie. A sfârșit sărac și marginalizat.

Un alt ofițer al Poliției întemnițat de comuniști a fost **STRATI STRATILESCU**, eliberat în 1960.

În temnița de la Gherla a murit în 1960 comisarul de Poliție **GHEORGHE ANANIU**, la 72 de ani. Comisarul **ANTON ANANIU**, fratele său, a murit și

el tot în închisoare, dar la Văcărești.

Comisarul șef **GHEORGHE MALAMUCEANU**, arestat în 1949, a fost atât de crunt torturat, încât a murit în timpul anchetei, la 1 iulie 1949, în pușcăria de la Făgăraș.

GHEORGHE OLĂRAȘU, membru al elitei polițienești interbelice, șef al Poliției, a fost arestat în 1948 și a murit în 1954 în închisoarea de la Făgăraș la vârsta de 75 de ani.

Generalul **EMANOIL LEOVEANU**, director general al Poliției în 1941, a fost arestat în 1947, eliberat, apoi condamnat în 1951 la închisoare. A murit în celula temniței de la Făgăraș la 72 de ani.

VASILE PARIZIANU, polițist din 1918, cu funcție în Prefectura Poliției Capitalei, a fost arestat în 28 iulie 1948, condamnat, dus la Făgăraș, unde a ispășit până în 1953, când a fost ridicat și omorât în timpul unui interogatoriu la Securitate.

EMIL IAGOLNIȚĂ, director al Poliției de Siguranță, arestat în 1945, a fost deținut la Dumbrăveni, Aiud, Jilava, Făgăraș și Gherla. A murit înghet și infometat în temnița de la Gherla în 1963 la 74 de ani.

Închisoarea Sighet

Noaptea demnitarilor

O operațiune brutală, menită să decapiteze definitiv elita politică, a avut loc în noaptea de 5-6 mai 1950, când au fost arestați simultan în București (sau în localitățile unde au fost găsiți) și duși la Sighet în niște convoaie speciale 90 de demnitari ai regimului numit „burghezo-moșieresc”.

Erau miniștri din toate guvernele perioadei 1919-1945, majoritatea în vârstă (70,80 sau chiar 91 ani), ajungându-se chiar la unele personalități care au făcut parte din guvernul pro-comunist Petru Groza, cum au fost Gheorghe Tătărescu (însoțit de trei frați!) sau Petre Bejan, Vântu, Radu Roșculeț, „tovarăși de drum” din formațiunile burgheze care acceptaseră să colaboreze până la un punct cu comuniștii. În vechea închisoare din secolul al XIX-lea, situată chiar pe frontiera sovietică, acest prim lot a fost în timp completat cu alte câteva, pe măsură ce „colectarea” foștilor miniștri sau secretari de stat avea loc. Au urmat loturi cu câteva zeci de preoți și episcopi greco-catolici, care fuseseră ținuți până atunci în domiciliu forțat în mănăstirile ortodoxe, apoi un

lot de prelați romano-catolici, iar în august 1951 lotul Partidului Național Țărănesc, care, după procesul din 1947, fusese încarcerat la Galați. (Interesant este cum au fost duși Iuliu Maniu, Ion Mihalache și ceilalți de la Galați la Sighet, adică de pe o frontieră pe cealaltă frontieră sovietică, situată la antipodii.) Astfel, numărul celor deținuți în închisoarea Sighet a crescut la 180. Au murit 53, după datele pe care le avem.

În 1952 s-a consumat o altă acțiune a Securității de mari proporții. În noaptea de 15 august, simultan în toată țara, au fost arestate circa 200.000 de persoane într-o acțiune dirijată de M.A.I. și executată de M.A.I. La 15 august 1952 („Noaptea Sfintei Maria”) au fost din nou arestați țărăniști, preoți, studenți, într-o acțiune care a luat prin surprindere mii de persoane.

Ion I. Nistor (1876-1962)

„În noaptea de 5 spre 6 mai 1950, am fost trezit din somn de nevastă-mea care-mi vestea că bate cineva la ușă. Am sărit din pat și ajungând la ușă am întreat: «Cine bate?». Mi s-a răspuns: «Poliția». Am deschis ușa și cinci agenți de poliție intrară în cameră. Nevastă-mea, îngrozită, înlemnise lângă patul meu. Unul din agenții politici îmi prezintă ordinul prin care eram chemat la Prefectura Poliției pentru informații, somându-mă să mă îmbrac imediat și să-i urmez. Am urmat somațiunii, îmbrăcându-mă în grabă. Nu mi s-a îngăduit să iau cu mine nimic, nici chiar rămas bun de la soția mea și de la nepoți, care priveau cu groază ridicare mea. Doi dintre agenți mă luară între ei și mă conduseră afară, spunându-mi să fiu om de înțeles și să nu strig. Ieșind din curtea casei, mă conduseră până în strada vecină, unde aștepta o mașină. Am fost împins în mașină și așezat între cei doi agenți, dintre care unul îmi ordonă

„NOAPTEA SFINTEI MARIA”

să-mi leg ochii. Am scos batista din buzunar și m-am legat la ochi, ca să nu văd unde mă duc. În timpul cursei am bănuț că porneam în direcția Poliției. Mașina s-a oprit însă la Ministerul de Interne. La intrare mi-au pus ochelari negri, ca să nu văd nimic, până ce am fost introdus într-un birou. Acolo mi-au scos ochelarii de la ochi și am văzut un comisar la o masă, care primi în taină un scurt raport de la agenții ce mă însoțiseră, după care aceștia vorbiră la telefon cu agenții rămași în locuința mea pentru percheziție. Rămas singur cu comisarul, acesta îmi luă un scurt interogatoriu, uitându-se într-un registru pe care îl avea pe masă, însemnă în registru ceva și mă somă să depun pe masă portmoneul ce-l aveam la mine, inele, stilou, ceasornic sau alte obiecte. Dar eu nu aveam nimic la mine; mi-a mai ordonat să-mi desfac cravata și șireturile de la pantofi, pe care le-a luat în seamă și le-a trecut în registrul din fața sa. După împlinirea acestor triste formalități, a chemat un om de serviciu și m-a dat în seamă. Acesta îmi aplică ochelarii negri, îmi spuse să-mi țin gura și mă conduse într-o sală mare cu lăți de lemn împrejur. Eram primul sosit. După mine, apărură în sală, după scurte intervale, toți foștii

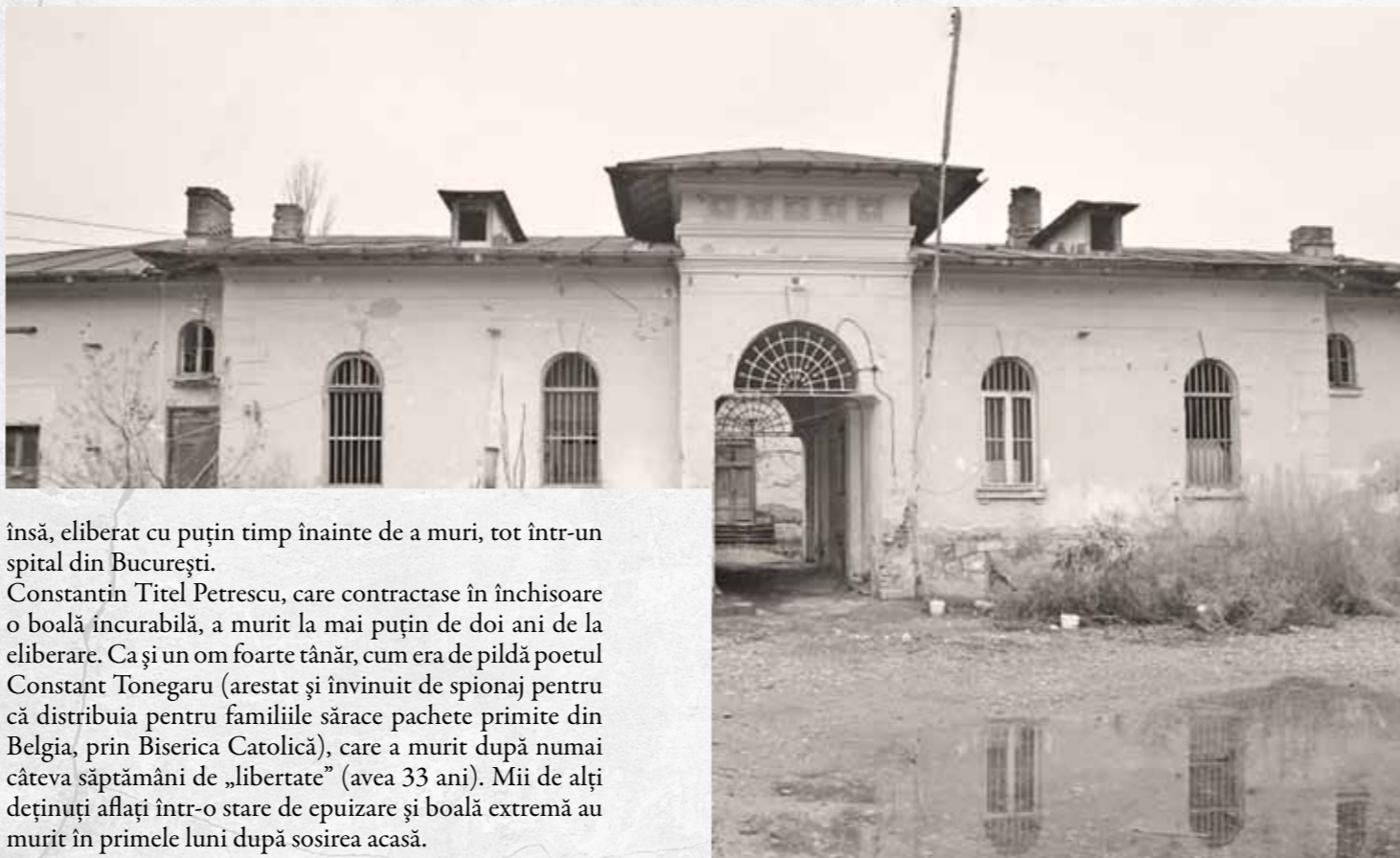
miniștri și subsecretarii [de stat] din guvernele burgheze care se aflau în București, așa că odată ce se făcu ziua sala era plină de deținuți. Îi cunoșteam pe toți, ne făceam semne, dar ne era interzis de gardienii care ne păzeau de a schimba o vorbă. Alături se găsea o a doua sală plină de foști înalți demnitari militari și administrativi. Când se făcu bine de ziua, se deschise ușa și își făcu apariția un comisar cu o listă în mână, ordonându-ne să ieșim în curte. Acolo se găseau mai multe camioane-dube. Comisarul pronunță numele deținuților, dispuse să se dea fiecăruia o pâine, mici pachete de brânză și de marmeladă, precum și o cutie de conserve pentru patru persoane. Cu merindele acestea în mână, furăm invitați în dubă, unde încăpeau 18-20 persoane. Dubele erau fără ferești, lumina intra printr-o ventilație de sus. O găleată cu apă se găsea la ușa de intrare, bine păzită de doi gardieni zdraveni și foarte scumpi la vorbă; nouă însă nu ni se oprise să vorbim împreună. Eram toți cunoscuți”

(Ion I. Nistor, „Amintiri din închisoare”, în revista „Memoria”, 2001, nr. 1, p. 43)

Au fost îngropați noaptea, pe ascuns, în gropi anonime, nu se știe nici până astăzi exact unde. Se bănuiește că în diferite cimitire, după 1952 în „Cimitirul Săracilor”, dar amestecați cu oamenii care nu aveau familie sau cu cei care mureau în azilul psihiatric sau în Spitalul de boli cronice (mii de morminte). Între ei patru episcopi, câteva zeci de miniștri și secretari de stat, octogenarii Iuliu Maniu și Dinu Brătianu (președinți ai Partidului Național Țărănesc și Partidului Național Liberal, părinți ai democrației românești). Marele istoric Gheorghe Brătianu (Dinu Brătianu îl desemnase succesor la conducerea partidului) a murit la numai 55 ani.

Cei care nu au murit până în 1955 au fost duși la Râmnicu Sărat, o închisoare care, de asemenea, avea linie cu ecartament dublu spre URSS. Acolo a murit după alți zece ani Ion Mihalache, devenit el însuși octogenar și într-o stare ultimă de degradare a sănătății.

Acolo a zăcut într-o stare de paralizie cronică, dar demn până la capăt, eminentul diplomat Victor Rădulescu-Pogoneanu, unul dintre artizanii actului de la 23 august 1944 (a plătit acel curaj cu 15 ani de închisoare. În primăvara anului 1962 a fost dus cu targa la spitalul-inchisoare Văcărești, unde a murit). Constantin Bebe Brătianu, secretarul general al Partidului Liberal, a fost,

însă, eliberat cu puțin timp înainte de a muri, tot într-un spital din București.

Constantin Titel Petrescu, care contractase în închisoare o boală incurabilă, a murit la mai puțin de doi ani de la eliberare. Ca și un om foarte tânăr, cum era de pildă poetul Constant Tonegaru (arestat și învinuit de spionaj pentru că distribuia pentru familiile sărace pachete primite din Belgia, prin Biserica Catolică), care a murit după numai câteva săptămâni de „libertate” (avea 33 ani). Mii de alți deținuți aflați într-o stare de epuizare și boală extremă au murit în primele luni după sosirea acasă.

MĂRTURIA MARILENEI BOCU, SOȚIA FRUNTAȘULUI NAȚIONAL-ȚĂRĂNIST SEVER BOCU DESPRE ARESTAREA SOȚULUI EI:

„Era noaptea, într-o vineri, ora două după miezul nopții, 5 spre 6 mai 1950. Eram într-o somnolență ușoară și aud târșind pași prin aleea grădinii, pași de cizme și încă mulți; sar drept la fereastra odăii noastre de dormit, care era larg deschisă și strig: «Cine este acolo?». Am văzut cum sărea ultimul de pe o scară ce o așezase pe zidul înconjurător al casei. Erau șapte și se îndreptau pe furiș spre scara principală, calculând cum să spargă geamul ușilor. Dar eu am ajuns mai iute spre ușă și nu am apucat s-o deschid bine că m-au și izbit țândările geamurilor sparte cu furie, de cel mai voinic, pe care-l comandau cei mai mici din spatele lui. Am deschis larg ușile; erau șapte inși și îi spun celui ce sărise curajos printre geamurile sparte: «Văd că purtați uniformă militară, pentru ce săriți pe geamuri, când vi se deschid ușile?».

Cinci au intrat direct în odaia noastră de dormit și au înconjurat imediat pe soțul meu care îi aștepta liniștit în mijlocul odăii și-i privea ținând drept în

față, fără să le adreseze nici un cuvânt, în vreme ce ei își aruncau puștile mitraliere peste paturi, pe sofa și începeau să scotocească prin odaie; cel mai mic dintre ei, care se părea că este cel mai mare în grad, îi porunca furios și tremurând: «Dacă nu ești gata de plecare în cinci minute, te ducem dezbrăcat». Iar el le-a spus atâta, uitându-se spre odaia de culcare a copiilor, care dormeau adânc: «Duceți-mă gol, așa m-am născut!». Și l-au dus doar cu ce era pe el, numai ceasul și l-a luat, un ceas de aur elvețian. Din acel moment, nu l-am mai văzut, nici semn, nici zvon, nici știre adevărată despre el!».

(Fragment din memoriile Marilenei Bocu, publicat în Ioan Munteanu, Sever Bocu 1874-1951, Timișoara, Editura Mirton, 1999, apud ***, Tribunalul Banatului. 60 de ani de la moartea lui Sever Bocu. Coordonator: Flavius Boncea, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2001, pp. 163-164).

Sever Bocu și familia

Dorina și Virgil Potârcă, împreună cu cei doi copii

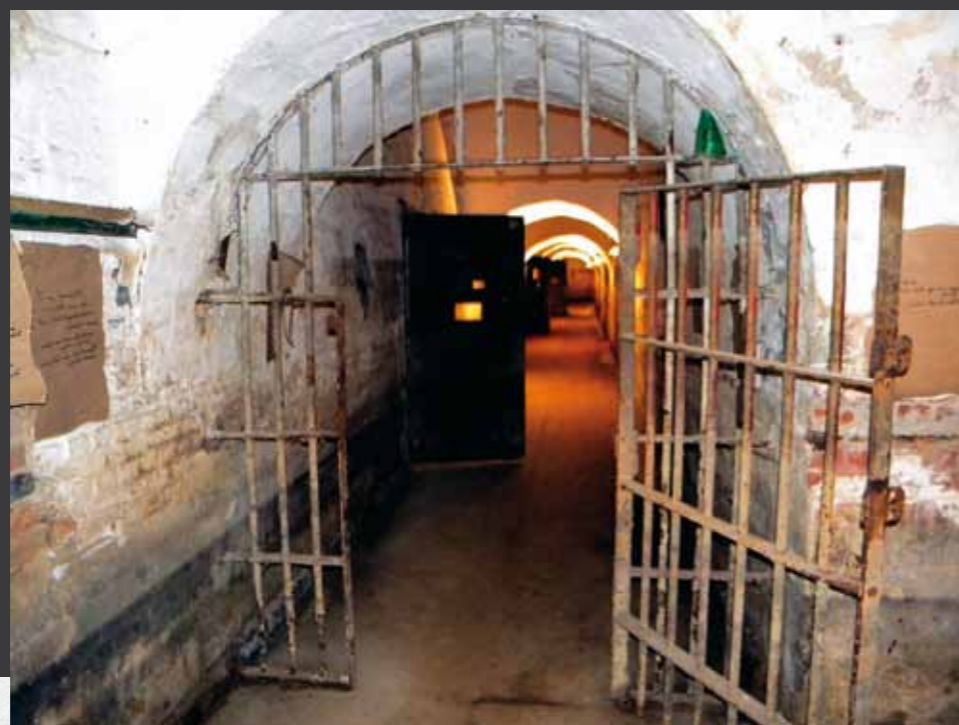
MĂRTURIA DORINEI MARINESCU - POTÂRCĂ, SOȚIA FRUNTAȘULUI NAȚIONAL-ȚĂRĂNIST VIRGIL POTÂRCĂ

„În dimineața zilei de 6 mai 1950, la ora 5, sună soneria. Soțul meu se scoală și deschide larg ușa. Au năvălit în casă cu armele în mână. Civili și securiști spărseseră ușa de la intrarea blocului în loc să cheme portăreasa (probabil turnătoare și ea!). Am luat un capot pe mine și a început percheziția superficială, de formă. Soțul meu era palid, dar liniștit. Au deschis ușa unde dormea fetița. Nu au trezit-o și au închis ușa la loc. «Dumneavoastră ne urmați!», era formula. El s-a îmbrăcat. Nu și-a luat niciun bagaj. I-am făcut un ceai, din care a gustat, dar nu l-a putut bea. Ne-am luat rămas bun. Mi-a spus «Curaj!» și ne-am uitat lung unul la altul. Nu știam atunci că nu-l voi mai vedea niciodată. Și dus a fost».

(Dorina Potârcă, „Amintirile unui „element dubios”, București, Fundația Academia Civică, 2011, pp. 31-32)

Valul de arestări din 1958

La 24 mai 1958, Comitetul consultativ al statelor semnatare ale Tratatului de la Varșovia aproba retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul României, după ce cu câteva săptămâni înainte, la 17 aprilie, Moscova anunțase Bucureștiul în mod oficial despre luarea acestei măsuri.

Menținerea trupelor sovietice pe teritoriul României chiar și după semnarea Tratatului de pace din 1947 fusese motivată la vremea respectivă de necesitatea păstrării liniilor de comunicație cu armata de ocupație din Austria, țară cu care URSS a semnat tratatul de pace abia în 1955. Profitând de „spiritul Genevei”, care detensionase într-o oarecare măsură relațiile între Est și Vest, Dej a căutat să demareze negocierile privind retragerea armatei sovietice chiar din 1955, însă fără succes. În 1957 însă, dată fiind noua orientare a politicii externe a lui Hrușciov, care, după crizele anului 1956, căuta să reafirme atașamentul său față de politica „coexistenței pașnice”, precum și dorința liderului sovietic de a restructura bugetul militar, s-a semnat acordul privind staționarea temporară a trupelor sovietice în România.

Retragerea celor aproximativ 25 000 de soldați sovietici s-a produs în iunie-iulie 1958, în mijlocul unor manifestații de masă menite să celebreze „prietenia” dintre cele două țări. Pe plan extern, plecarea armatei sovietice avea să înlesnească viitoarea distanțare a României de Moscova; pe plan intern însă, regimul de la București a acționat pentru a evita orice posibile „surprize”, ordonând un nou val de arestări și înăsprirea controlului ideologic.

În perioada dintre 1958 și 1961, au fost arestate loturi masive de intelectuali, studenți, preoți, universitari, comparabile cu acelea din 1948-1952. Toate restanțele

regimului (inclusiv întârzierea colectivizării) erau puse pe seama „slabei vigilențe revoluționare”. De la caz la caz, acuzațiile erau de „sabotaj”, „înregistrări subversive”, „discuții dușmănoase”, „ofensă adusă societății”, „uneltire contra orânduirii de stat”, „misticism”, „combaterea materialismului dialectic și istoric” (la preoți!).

S-au reluat în această perioadă și procesele membrilor partidelor istorice, acuzați de „activitate clandestină” sau de încercări de reconstituire a partidului. Simplul fapt că se întâlneau la o înmormântare sau la o zi onomastică prilejuia Securității rearestarea, anchetarea și condamnarea unor foști deținuți abia eliberați din închisori, lagăre sau din domiciliul obligatoriu.

Securitatea era neobosită în filarea lor și intervenea în justiție fabricând acuzațiile cu o fantezie criminală. De altfel, arhivele ei au dat la iveală planuri de muncă (de arestări!) și chiar documente interne care vorbesc de o „întrecere socialistă” (firește, bazată pe aceleași criterii!).

Sub semnătura lui Ion Gheorghe Maurer, un comunist considerat totuși mai liberal, care era atunci președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale, au fost reactualizate cuvânt cu cuvânt chiar hotărârile și ordinele din 1950 - 1954, emise atunci de Securitate, acum „legalizate” prin decretul 89/17 februarie 1958: „Pot fi stabilite în locuri anume destinate persoanelor care prin faptele sau manifestările lor primejduiesc ori încearcă să primejduiască ordinea în Stat, dacă acestea nu constituie infracțiuni”.

Pentru intelectualii mai vârstnici au fost regizate umiltoare procese publice, în cadrul cărora erau expuși în fața unor săli de muncitori - de fapt, membri ai Securității -, acuzați fiind că s-au manifestat dușmănos față de regim. A fost cazul compozitorului Mihail Andricu, al sculptoriței Milița Pătrașcu, al familiei medicului Marius Nasta. După ce procesele se desfășurau la București, în principalele orașe din țară erau reproduse înregistrările lor audio, în fața unor săli de intelectuali. Deși „sălile de muncitori” cereau prin vociferări condamnarea la moarte a inculpaților, până la urmă erau eliberați, fără să se mai anunțe. Tot astfel, un grup de soliști de renume ai Operei din București (Șerban Tassian, Valentina Crețoiu, Dinu Bădescu) au

fost condamnați, printr-un proces sinistru, la 7 luni închisoare pentru „huliganism politic”. Ţelul urmărit era ca prin aceste spectacole publice să fie intimidată intelectualitatea.

În acest context sumbru pentru cultura română, s-a desfășurat în 1960 Procesul Noica-Pillat, soldat cu verdicte draconice. Ca și în anii '50, era un proces fabricat, cu intenția de a reduce la tăcere elita culturii care încă nu fusese distrusă și de a înspăimânta pe eventualii curajoși care nu voiau să se supună dogmelor realismului socialist și izolării față de Occident.

Apel către urmașii victimelor decedate în penitenciarul de la Târgu Ocna:

IICCMER a descoperit încă trei victime

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER) a desfășurat în perioada 7-13 iunie 2018 o nouă campanie de investigații arheologice în orașul Târgu Ocna, jud. Bacău. Acțiunea a urmărit căutarea și descoperirea mormintelor deținuților politici morți în penitenciarul din localitate.

Conform unei evidențe provizorii bazate pe surse documentare, în perioada 1950-1964 în penitenciarul din Târgu Ocna au fost încarcerate, pe diferite termene de timp, un număr de 841 de persoane condamnate pentru delictul politic, dintre care 71 au decedat în timpul detenției. Morții au fost înhumați într-un cimitir parohial situat în apropierea penitenciarului, lângă biserica ortodoxă cu hramul Sfinții Împărați Constantin și Elena aflată în Parohia Poieni. În mormântările s-au făcut într-o zonă separată a cimitirului, folosită în trecut pentru nevoile funerare ale penitenciarului. Trupurile defuncților au fost depuse, fără sicriu, în gropi individuale sau comune, nemarcate la suprafața solului. Între anii 1977 și 1997, timp în care imobilul penitenciarului a adăpostit un Sanatoriu pentru bolnavi psihici, mulți dintre pacienții decedați aici au fost îngropați tot în această zonă a cimitirului. În ultimele decenii, terenul unde au fost îngropați deținuții a fost cedat treptat credincioșilor din parohie pentru locuri de veci. Ca urmare, gropile de înhumare au afectat, parțial sau integral, multe din mormintele deținuților și ale bolnavilor psihici.

Evoluția obiectivă a situației din teren a făcut ca în zona cimitirului unde s-au îngropat deținuții să mai rămână libere puține suprafețe de teren. Această situație a determinat efectuarea în cursul anilor 2011 și 2013 a unor cercetări arheologice pentru verificarea acelor porțiuni de teren care urmau să fie ocupate de morminte. S-au executat atunci trei secțiuni arheologice, fiind verificată o suprafață însumată de 24,40 mp, fiind identificate și cercetate un număr de 22 de morminte dintre care 10 aparțineau unor foști deținuți. Datorită faptului că între timp puținele suprafețe de teren rămase încă libere au fost sau vor fi repartizate pentru locuri de veci, s-a impus efectuarea de urgență a unei noi intervenții arheologice care să elibereze respectivele locuri de sarcina istorică care o poate conține. Astfel, în perioada 7-13 iunie 2018 s-a desfășurat o nouă campanie de săpături, care a constat în executarea a trei secțiuni arheologice în spațiul împrejmuit al cimitirului, fiind verificată și cercetată o suprafață însumată de 15 mp. Totodată, s-a verificat prezența unor posibile înmormântări de deținuți pe un

teren viran situat în partea de sud-est a cimitirului, aici fiind practicat o secțiune de control cu dimensiunile de 19 x 1.00 metri în care nu au fost depistate gropi de morminte. În secțiunile practicate în cimitir au fost descoperite un număr de 20 de morminte dintre care trei aparțin unor deținuți politici. Număr total al mormintelor depistate în cursul celor trei campanii de cercetări este de 42, dintre care 13 sunt ale unor deținuți politici. Scheletele acestora au fost descoperite integral sau parțial, cele din urmă fiind deranjate de înhumări ulterioare. Patru dintre gropile de înhumare erau comune deoarece fiecare adăpostea osemintele a câte două persoane, iar cinci au fost morminte individuale. Toate rămășițele pământești considerate ca aparținând deținuților politici au fost extrase și recuperate. Cazul deținuților politici morți în penitenciarul de la Târgu Ocna face obiectul unui dosar de cercetare penală, deschis la Secția Parchetelor Militare ca urmare a unei sesizări oficiale înaintate de către IICCMER. Pe lângă răspunderea penală ce poate să revină unor persoane din fosta Securitate și din administrația penitenciarului care se pot face vinovate de moartea acestor oameni, un scop important al acestui demers este de a se putea identifica osemintele ce au fost și care vor mai fi recuperate. Investigațiile de la Târgu Ocna vor continua printr-o nouă campanie de săpături, care se va organiza probabil chiar în toamna acestui an. Cercetările au fost efectuate de echipa arheologică a institutului, alcătuită din specialiști angajați și colaboratori. În teren s-a conlucrat cu procurorul militar de caz, cu polițiștii criminaliști și cu medici legiști. Acțiunea s-a desfășurat în colaborare cu Televiziunea

Română, având aprobarea și susținerea Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului. În plan tehnic și logistic am fost sprijiniți de Primăria orașului Târgu Ocna (primar Ștefan Șilochi), Parohia Ortodoxă din Târgu Ocna-Poieni (preot Cristian Gabriel Mazilu) și de câteva persoane voluntare din localitate.

IICCMER lansează și cu această ocazie un nou apel către rudele și urmașii victimelor care au decedat în penitenciarul de la Târgu Ocna, pentru a contacta pe orice cale institutul în vederea îndrumării acestora către autoritățile care au în sarcină identificarea osemintelor recuperate.

Relații suplimentare se pot obține de la domnul Gheorghe Petrov, expert IICCMER, organizatorul și responsabilul șantierului arheologic (tel. 0721 400396).

Evadarea de la Valea Nistrului – 6 iunie 1953

Marin Țucă, ofițer, Petre Romănu, țăran din Banat, participant la rezistența din zona Teregova, Ioan Coțofană și Miron au organizat evadarea tot la 6 iunie 1953. În fapt, evadarea celor de la Valea Neagră s-a produs doar cu câteva ore înainte de evadarea celor de la Cavnic. Această sincronizarea a dat multe bătăi de cap anchetatorilor Securității, pentru a stabili cum reușiseră deținuții din cele două lagăre să se pună de acord.

Cei 4 i-au atacat pe deținuții care conduceau vagoaneții cu minereu și cu ajutorul explozibilului furat au detonat poarta exterioară a lagărului reușind să fugă. Detonarea a zguduit toate geamurile lagărului.

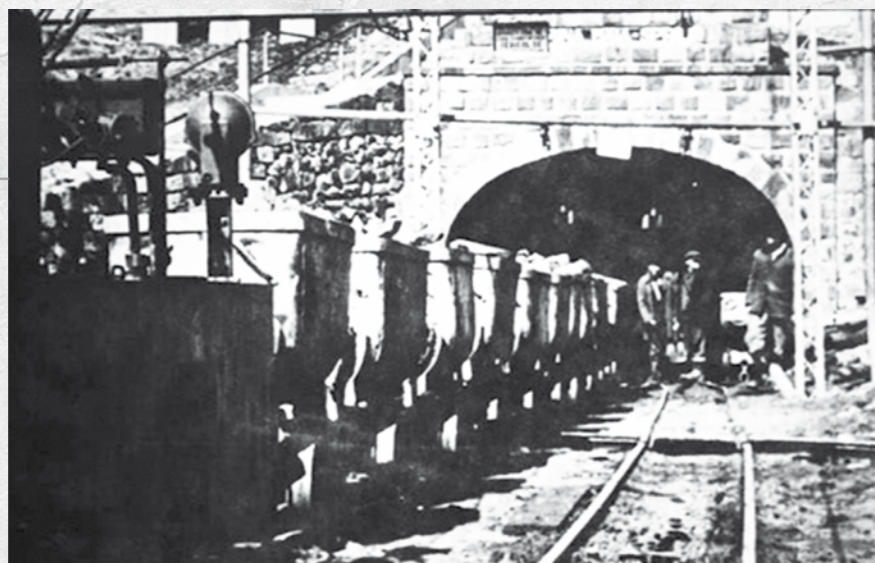
Toți patru au fost prinși după puțin timp fiind anchetați la Baia Mare și trimiși apoi la penitenciarul Oradea.

În urma procesului, trei au fost condamnați la moarte și unul la muncă silnică pe viață. Doi au fost grațiați de pedeapsa capitală, dar Marin Țucă, considerat liderul grupului, a fost executat în 1954.

Marin S. ȚUCĂ (9 nov. 1921, Ionești, Vâlcea – 29 mai 1954, Leș, Bihor, executat) ofițer, a fost arestat la 2 iulie 1948 și condamnat la 15 ani muncă silnică pentru „crimă de uneltire contra ordinii sociale”. Închis la Aiud, Baia Sprie și Valea Nistrului. Evadat la 6 iunie 1953, este prins la 28 august 1955. Tribunalul Militar Oradea îl condamnată la moarte. Este executat la 29 mai 1954.

MINELE DE PLUMB DE LA BAI A SPRIE, CAVNIC ȘI VALEA NISTRULUI

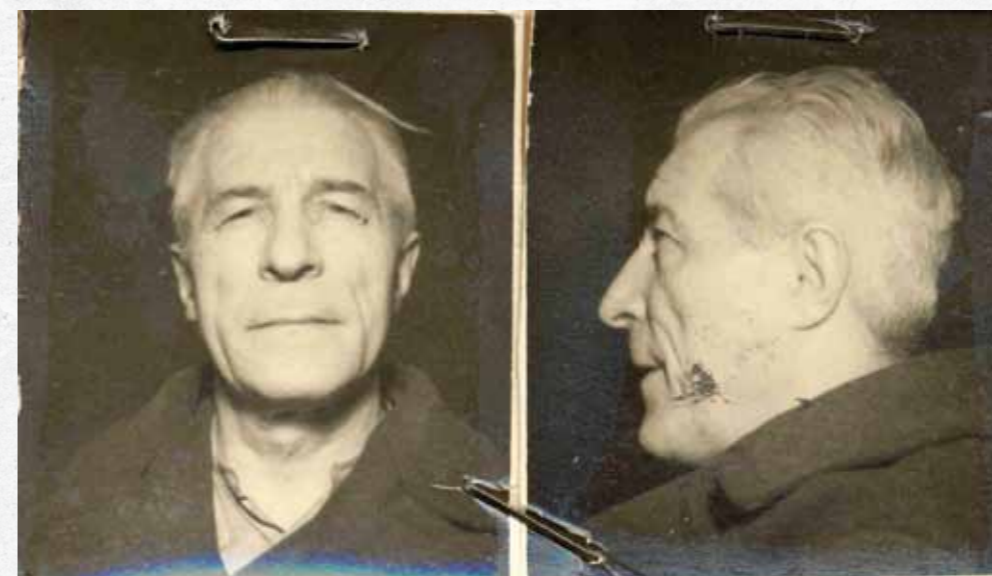

În nordul țării, în Maramureș, au fost deschise, în 1950, trei lagăre de muncă destinate deținuților politici, Baia Sprie, Valea Nistrului și Cavnic. Acestea au funcționat până în 1955.

Personalul tehnic al minei a trecut din 1950 la Ministerul de Interne, fiind direct subordonat comandantului lagărului. Deținuții politici și muncitorii civili lucrau pe orizonturi (etaje ale minei) diferite, pentru a fi împiedicat orice contact.

Condițiile de muncă din minele de plumb erau extrem de grele, mai ales pentru niște oameni care trecuseră prin regimul de subalimentare al închisorilor politice. Ion Ioanid sintetiza astfel situația: „Era greu de apreciat unde erau șansele cele mai mari de a rezista și a scăpa cu viață: stând flămând într-o celulă de închisoare, dar fără să faci vreun efort, sau irosindu-ți ultimele puteri muncind până la exterminare în mină...”

Sursa: Memorialul Sighet

Născut în Giulești (Maramureș), Ilie Lazăr s-a implicat de tânăr în mișcarea națională a românilor transilvăneni, ajungând ca la 23 de ani să fie cel mai tânăr dintre delegații care au votat Unirea Transilvaniei cu România.

Ilie Lazăr, un om cât un ideal

Participant la Primul război mondial, după dezertarea din armata austro-ungară, a asigurat, în toamna anului 1918, ordinea în Cernăuți, până la intrarea armatei române. În ianuarie 1919, a participat alături de armata română la luptele pentru eliberarea orașului Sighet, fiind un bun cunoscător al zonei și având experiența frontului. Stabilit în București, în 1923, dar bucurându-se de simpatia și sprijinul țăranilor maramureșeni, a fost ales de trei ori deputat de Maramureș: în 1928, 1932 și în 1937.

S-a pronunțat deschis împotriva regimurilor autoritare conduse de Regele Carol al II-lea și Mareșalul Ion Antonescu, iar pentru atitudinea sa intransigentă a fost internat cu domiciliu forțat la Mănăstirea Turnu și în lagărul de la Târgu Jiu.

O nouă etapă în viața lui Ilie Lazăr a început odată cu instaurarea regimului comunist. Arestat în mai 1946, a fost condamnat cu o zi înaintea alegerilor din 19 noiembrie, la 7 luni închisoare corecțională. Rearestat la mijlocul lunii iulie 1947, în urma acțiunii de la Tămădău, reținut la Ministerul de Interne a refuzat orice cooperare cu cei care-l anchetau. Condamnat la 12 ani temniță grea, a fost nevoit să suporte, timp de 17 ani, chinurile, neajunsurile și umilințele din închisorile și coloniile de muncă. Încarcerat la Galați, Sighet, Ministerul de Interne, Râmnicu Sărat, culmea, și Periprava, a fost eliberat la începutul lunii mai 1964. Stabilit la Cluj, a intrat în vizorul poliției politice, familia Lazăr fiind încadrată cu o întreagă rețea de informatori. Rămas văduv din toamna anului 1973, beneficiind de grija părintească a ficei sale, Ilie Lazăr era bucuros de a-și vedea nepotul crescând, iar acest lucru a însemnat o oarecare mângâiere, în pofida necazurilor pricinuite de grijile materiale cu care era nevoită să se confrunte întreaga familie. Dușman neînduplecat al comunismului, în anii '70,

pe băncile din fața statuii lui Matei Corvin din Cluj, continua să critice abuzurile și nedreptățile regimului. Cu toate suferințele îndurate, Ilie Lazăr a rămas până la moartea sa, în noiembrie 1976, fidel crezului său politic.

Momentul sosirii lui Ilie Lazăr în lagărul de la Periprava a fost relatat mult mai târziu ficei sale de Nicolae Itul, aflat în colonie din 1959:

„Într-o zi, a apărut un om înalt și slab cu un geamantan frumos, de piele, în mână. Atunci, puțin ironic, unul dintre cei mai tineri l-a întrebat: «Dar dumneavoastră ce căutați la închisoare cu geamantanul acesta frumos?». «Păi, zice geamantanul acesta frumos eu nu l-am deschis atâta amar de vreme, eu cu ăsta trebuia să ajung în America, via Constantinopol». Era geamantanul în care mama a aranjat frumos și cuviincios lenjerie și toate lucrurile de care avea nevoie și care a stat cu tata 12 ani într-o magazie la închisoare. Atunci tinerii i-au spus: «Haidați să vedem ce aveți acolo? Dar cine sunteți?». Tata s-a prezentat, a spus sunt Ilie Lazăr, am fost membru al Partidului Național Țărănesc, cum și în ce împrejurări a fost arestat, mulți dintre ei știau despre acest lucru. Au desfăcut geamantanul, un miros îngrozitor în geamantan, totul era putred. Și atunci unul dintre deținuți, care era macedonean, spunea că la ei, în satele lor, când se însoară un flăcău, ceilalți flăcăi îi fac lui cămașa. Într-o noapte îi fac cămașa. Și s-au apucat toți cei care aveau haine, pentru că tata era în zdrențe și au deșirat sau desfăcut puloverele, cămășile, ciorapii, de undeva au făcut rost de niște sârme și în noaptea aceea l-au îmbrăcat pe tatăl meu din cap până în picioare”.

Din Andrea Dobeș, „Ilie Lazăr. Consecvența unui ideal politic”, Fundația Academia Civică, 2015, p. 269.

Decretul de grațiere nr. 310/1964

CONSILIUL DE STAT
AL
REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

DECRET

PENTRU GRĂTIEREA DE RESTUL PEDEPȘII CE MAI AU DE EXECUTAT
UN NUMAR DE 3467 CONDAMNATI.-

Consiliul de Stat al Republicii Populare Romine,
in temeiul articolului 37 punctul 20 din Constituție,
d e c r e t a z ă :

Articol unic: Se grațiază de restul pedepșii ce
mai au de executat următorii condamnați:

1.- ALECU STELIAN - născut la 29 mai 1911, în
comuna Fucheni, regiunea Ploiești, fiul lui Mihai și Maria,
condamnat prin sentința penală nr.40 din 7 mai 1956 a Tribuna-
lului militar de regiune militară București, confirmată prin
decizia penală nr.185/1959 a Tribunalului Suprem - Colegiul
militar, la 12 ani muncă silnică pentru favorizare la crime
contra securității interne a R.P.R., în baza art.6 alin.1 com-
binat cu art.1 lit.c.din Decretul nr.199/1950.-

2.- ALEKANDRESCU MARIE - născut la 7 martie 1922
în comuna Brezoiștele, raionul Răcari regiunea București, fiul
natural al Sevastiței, condamnat prin sentința penală nr.88
din 30 octombrie 1961 a Tribunalului militar de regiune mili-
tară București, confirmată prin decizia penală nr.308 din 12
decembrie 1961 a Tribunalului Suprem - Colegiul militar, la
8 ani temniță grea pentru omisiune la trădare de patrie, în
baza art.228 alin.1 combinat cu art.194^a și 194^b Cod penal.-

La 16 iunie 1964 este dat decretul nr. 310 prin care 3467 de deținuți politic sunt grațiați de restul pedepșii pe care o mai aveau de executat. În perioada imediat următoare, zilnic erau eliberați câteva sute de deținuți politic.

La 23 iunie 1964, 636 de persoane sunt eliberate din închisori (cifre preluate din baza de date Recensământul populației concentraționare, proiect al Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului realizat prin coroborarea informațiilor din fișele de încarcerare ale deținuților politic, fișe păstrate la Administrația Generală a Penitenciarelor)

Cu o zi înainte, la 22 iunie 1964, 543 de persoane fuseseră eliberate din închisori.

În 24 iunie 1964, alți 406 deținuți politic au fost eliberați din închisori.